

กสม. ๑

รายงานผลการตรวจสอบ

การละเมิดสิทธิมนุษยชน

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

วันที่ ๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๗

รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑๐๕/๒๕๖๗

เรื่อง สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย กรณีร้องเรียนว่า หน่วยงานของรัฐตรวจหาสารเสพติด
ในปัสสาวะนักเรียนในลักษณะเหมารวม

ผู้ร้อง ปกปิดชื่อ

ผู้ถูกร้อง โรงเรียนนิคมศิลป์อนุสรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์

๑.ความเป็นมา

ผู้ร้องร้องเรียนผ่านไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ ตามคำร้องที่ ๑๔๒/๒๕๖๖ ลงวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ ว่า เมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๖ โรงเรียนนิคมศิลป์อนุสรณ์ (ผู้ถูกร้อง) สถานีตำรวจภูธรวิเชียรบุรี ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจังหวัดเพชรบูรณ์ และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ร่วมกันจัดโครงการโรงเรียนสีขาว ด้วยการตรวจหาสารเสพติดในปัสสาวะนักเรียนที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี ในลักษณะเหมารวม ซึ่งผู้ร้องเห็นว่าการกระทำดังกล่าวอาจเข้าข่ายเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน จึงขอให้ตรวจสอบ

๒. การตรวจสอบ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้มอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ และระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ๒๕๖๑ และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยพิจารณาจากการชี้แจงข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานดังต่อไปนี้

๒.๑ รายการเอกสาร พยานหลักฐานจากการตรวจสอบ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

๒.๑.๑ หนังสือกระทรวงศึกษาธิการ ที่ ศธ ๐๒๑๔๓/๔๓๒ ลงวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๖ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๒ บันทึกการลงพื้นที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ เมื่อวันที่ ๙ มกราคม ๒๕๖๗ ณ โรงเรียนนิคมศิลป์อนุสรณ์ อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

๒.๑.๓ บันทึกการประชุมรับฟังข้อเท็จจริง เมื่อวันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๖๗ ณ ที่ว่าการ อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

๒.๑.๔ สรุปรายงานการประชุมรับฟังข้อเท็จจริงและความเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เมื่อวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗ ณ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๕ บันทึกความเห็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านสิทธิของกลุ่มเปราะบาง เด็ก สตรี ผู้พิการ ผู้สูงอายุและการเลือกปฏิบัติ เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗

๒.๒ ข้อเท็จจริงจากการตรวจสอบ

๒.๒.๑ ข้อเท็จจริงฝ่ายผู้ร้อง

ผู้ร้องไม่ใช่ผู้เสียหาย ไม่ได้อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ แต่ได้พบเห็นเหตุการณ์ตามเรื่องราวเรียนทางสื่อสังคมออนไลน์ รายละเอียดตามข้อ ๑ ความเป็นมา

๒.๒.๒ ข้อเท็จจริงฝ่ายผู้ถูกร้อง

๑) ผู้ถูกร้องเป็นสถานศึกษาตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ได้ขึ้นทะเบียนอำเภอวิเชียรบุรีเป็นพื้นที่สีแดง ที่มีปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดรุนแรง โดยพบข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องว่า มีเด็กและเยาวชน ในสถานศึกษาเกี่ยวข้องกับยาเสพติดเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ยาเสพติดที่แพร่ระบาด คือ ยาบ้า กัญชา กระท่อม และบุหรี่ไฟฟ้า

๒) ผู้ถูกร้องในฐานะหน่วยงานของรัฐซึ่งใกล้ชิดกับนักเรียนรองจาก ครอบครัวและมีหน้าที่สำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพนักเรียน ได้เล็งเห็นว่า ปัญหายาเสพติดเป็นภัยต่อสุขภาพและความปลอดภัยของนักเรียน จึงจัดทำโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยยาเสพติดและอบายมุข โดยดำเนินการตามแนวทางขับเคลื่อนงานด้านการสร้างภูมิคุ้มกัน และป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา ๕ มาตรการ ประกอบด้วย การป้องกัน การค้นหา การดูแลรักษา การเฝ้าระวัง และการบริหารจัดการ

๓) การตรวจหาสารเสพติดในปัสสาวะนักเรียนเมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๖ มีรายละเอียด ดังนี้

๓.๑) ดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง สถานศึกษาสีขาวปลอดภัยยาเสพติดและอบายมุข มาตรการด้านการค้นหาเพื่อดูแลช่วยเหลือ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม นักเรียนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด สนองนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (สพม.) เรื่องความปลอดภัยของสถานศึกษา โดยคำนึงถึง สวัสดิภาพนักเรียนตั้งแต่เข้าสู่ประตูรั้วโรงเรียนจนออกจากโรงเรียนถึงบ้าน ในประเด็นการป้องกันภัยจาก ยาเสพติด

๓.๒) บุรณาการความร่วมมือระหว่างผู้ถูกร้อง สถานีตำรวจภูธรวิเชียรบุรี อำเภอวิเชียรบุรี และโรงพยาบาลวิเชียรบุรี ภายใต้กลไกศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอำเภอ เพื่อป้องกัน เฝ้าระวัง และแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยมีแผนการดำเนินการร่วมกันอย่างชัดเจน

๓.๓) ดำเนินการภายใต้หลักความเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ และหลักความยินยอมโดยสมัครใจ โดยผู้ถูกร้องได้ลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกับผู้ปกครอง และนักเรียน ๒ ฉบับ คือ (๑) จุดเน้นเส้นทางสู่การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในทุกด้าน และ (๒) สถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข ซึ่งผู้ถูกร้องได้ทำความเข้าใจกับนักเรียนและผู้ปกครอง แต่แรกในการปฐมนิเทศและในการประชุมผู้ปกครองแล้วว่า จะจัดกิจกรรมตรวจคัดกรองสุขภาพนักเรียน และกิจกรรมการป้องกันและสร้างภูมิคุ้มกันสารเสพติดประจำปีการศึกษา ๒๕๖๖ ซึ่งจะมีการตรวจหาสารเสพติดในปัสสาวะนักเรียนทุกคนในลักษณะภาพรวม ทั้งนี้หากผู้ปกครองและนักเรียนคนใดไม่ยินยอม ก็จะไม่ตรวจหาสารเสพติด และไม่มีผลกระทบต่อการศึกษา

๓.๔) ก่อนที่จะจัดกิจกรรมดังกล่าว ผู้ถูกร้องได้ประชุมร่วมกับผู้แทน สถานีตำรวจภูธรวิเชียรบุรี ผู้แทนอำเภอวิเชียรบุรี ผู้แทนโรงพยาบาลวิเชียรบุรี ผู้แทนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และผู้แทนสถานักเรียนและสมาคมผู้ปกครอง เพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงานร่วมกัน โดยที่ประชุมมีมติให้ตรวจในลักษณะภาพรวม เนื่องจากเห็นว่าเป็นวิธีการที่ดีที่สุดและไม่มีการอื่นใด ที่จะสามารถป้องกันและป้องปรามไม่ให้นักเรียนเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดได้อีก ซึ่งวิธีการดังกล่าวจะช่วยให้สามารถค้นหาเด็กนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดและนำเข้าสู่กระบวนการดูแลรักษาได้อย่างทันท่วงที โดยไม่สร้างความรู้สึกในทางลบต่อเด็กที่ถูกคัดกรองให้เข้ารับการตรวจ และไม่เป็นการเลือกปฏิบัติหรือ เป็นการตีตราต่อนักเรียน อีกทั้งยังเป็นการปกป้องคุ้มครองประโยชน์สูงสุดของเด็ก เนื่องจากยาเสพติดมีโทษ ทำลายสุขภาพและสมองของเด็ก และเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ทำให้เด็กและเยาวชนต้องหลุดออกจากระบบ การศึกษาขั้นพื้นฐาน

๓.๕) รูปแบบกิจกรรมเป็นการดำเนินการในลักษณะการตรวจสุขภาพ โดยบุคลากรทางการแพทย์จากโรงพยาบาลวิเชียรบุรี การจัดเก็บข้อมูลและรายงานผลเป็นความลับ ในกรณีที่ตรวจพบสารเสพติด จะประสานผู้ปกครองเพื่อหาแนวทางการช่วยเหลือและบำบัดรักษาต่อไป

๓.๖) ขั้นตอนการดำเนินการก่อนตรวจหาสารเสพติด ครูและบุคลากรทางการแพทย์จากโรงพยาบาลวิเชียรบุรีได้แจ้งวัตถุประสงค์ ขั้นตอน และรายละเอียดในส่วนที่เกี่ยวข้อง ให้นักเรียนทุกคนทราบ โดยจะตรวจคัดกรองนักเรียนให้เหลือเพียงที่ให้ความยินยอมโดยสมัครใจเท่านั้น

๓.๗) ผลการดำเนินการ มีนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม ๑,๗๓๕ คน ผลการตรวจเป็นลบทั้งหมด ไม่พบว่ามีนักเรียนเกี่ยวข้องกับยาเสพติด จึงไม่มีการนำเข้าสู่กระบวนการ บำบัดรักษา สำหรับนักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมยังสามารถเข้าศึกษาได้ตามปกติ และปัจจุบันผู้ถูกร้อง ไม่ได้จัดกิจกรรมในลักษณะดังกล่าวอีก

๓.๘) ที่ผ่านมา ผู้ถูกร้องได้ตรวจหาสารเสพติดในปัสสาวะนักเรียน โดยวิธีการตรวจคัดกรองจากนักเรียนกลุ่มเสี่ยงเป็นรายกรณี ตามแนวทางการตรวจสารเสพติดในปัสสาวะนักเรียน ในสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ แต่ได้รับเสียงสะท้อนจากนักเรียนและผู้ปกครองว่า การดำเนินการในลักษณะดังกล่าวเป็นการตีตราและเป็นการเลือกปฏิบัติต่อนักเรียน และทำให้มีข้อร้องเรียนต่อผู้ถูกร้อง

๔) นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมด้านการส่งเสริมสิทธิอื่น ๆ เช่น TO BE NUMBER ONE เจนซีสตรีต ห้องเรียนสีขาว บ้านพบโรงเรียน กิจกรรมวันต่อต้านยาเสพติด กิจกรรมวันงดสูบบุหรี่โลก กิจกรรมส่งเสริมความสามารถด้านกีฬาและดนตรี การอบรมเสริมความรู้เกี่ยวกับแนวทางการป้องกันยาเสพติดในครอบครัว โทษ พิษภัยจากสารเสพติด เป็นต้น

๒.๒.๓ ข้อเท็จจริงจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๑) สถานีตำรวจภูธรวิเชียรบุรี อำเภอวิเชียรบุรี และโรงพยาบาลวิเชียรบุรี ให้ข้อเท็จจริงในการประชุมรับฟังข้อเท็จจริง เมื่อวันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๖๗ ณ ที่ว่าการอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ สรุปได้ว่า

๑.๑) พื้นที่อำเภอวิเชียรบุรีเป็นพื้นที่ที่มีปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดรุนแรง ตามบัญชีของ ป.ป.ส. และมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเด็กและเยาวชน ซึ่งในปี ๒๕๖๖ มีผู้ติดยาเสพติด ๑,๑๐๐ คน ที่อยู่ในทะเบียนบำบัด และมีสถิติการจับกุมดำเนินคดีในฐานความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากที่สุดในจังหวัดเพชรบูรณ์ นอกจากนี้ยังมีผู้ป่วยจิตเวชคลุ้มคลั่งก่อเหตุความรุนแรง ๑๑๙ คน โดยพบว่าเป็นผู้ป่วยจิตเวชจากการใช้สารเสพติด ๙๘ คน ยาเสพติดที่ระบาดมากที่สุด คือ ยาบ้า เนื่องจากราคาถูกเข้าถึงได้ง่าย

๑.๒) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ตระหนักถึงภัยร้ายแรงของยาเสพติดที่ก่อให้เกิดปัญหาความรุนแรงและส่งผลกระทบต่อสังคม ชุมชน และตัวผู้ใช้สารเสพติด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเด็กและเยาวชน เช่น ผลกระทบต่อสุขภาพ ร่างกายเสื่อมโทรม การสูญเสียโอกาสในการศึกษา จึงได้ร่วมกันจัดกิจกรรมตามเรื่องร้องเรียน ดำเนินงานภายใต้กลไกศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอำเภอ (ศป.ปส.อ.) ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามคำสั่งศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติที่ ๒/๒๕๖๕ ลงวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๖๕ เรื่อง จัดตั้งศูนย์อำนวยการและศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด^{*} โดยขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาล คือ นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วย

/การป้องกัน...

* คำสั่งศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติที่ ๒/๒๕๖๕ ลงวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๖๕ เรื่อง จัดตั้งศูนย์อำนวยการและศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดระดับพื้นที่สรุปได้ว่า คำสั่งฉบับดังกล่าวออกโดยอาศัยอำนาจตามความในข้อ ๑.๒ (๑) ข้อ ๒ ข้อ ๕ ข้อ ๖ และข้อ ๘ ของคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๒๘๕/๒๕๖๒ ลงวันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๖๖ เรื่อง จัดตั้งศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติพื้นที่ โดยข้อ ๒ ของคำสั่งกำหนดให้มีการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอำเภอ (ศป.ปส.อ.) เป็นกลไกบูรณาการปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในพื้นที่ โดยให้มีหน้าที่และอำนาจในการสำรวจและรวบรวมข้อมูลผู้เสพ ผู้ติดยาเสพติดในพื้นที่หมู่บ้านหรือชุมชน การติดตามข้อมูลความเคลื่อนไหวของสถานการณ์ปัญหาเสพติดในพื้นที่รับผิดชอบการจัดทำ

การป้องกัน ปรามปรามและแก้ไขปัญหายาเสพติด แผนปฏิบัติการด้านการป้องกันและปรามปรามยาเสพติด รวมถึงนโยบายของกระทรวงต้นสังกัดด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดซึ่งมีรายละเอียด ขั้นตอนวิธีการตามที่ได้ผู้ถูกร้องชี้แจงในข้อ ๒.๒.๒ ของรายงานนี้ และยืนยันว่ากิจกรรมดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยนำเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาเท่านั้น ไม่ได้มุ่งหมายจะดำเนินคดีกับนักเรียน

๑.๓) ปัญหาและอุปสรรค/สถานการณ์อื่น ๆ ในพื้นที่ ได้แก่ การใช้แรงงาน เด็กและเยาวชนในการซื้อขายยาเสพติด เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมใช้พื้ชัญชาพื้ชกระท่อม และบุหรี่ยาเสพติด เด็กและเยาวชนลักลอบซื้อสารเสพติดทางช่องทางออนไลน์ สถานที่บำบัดในสถานพยาบาล ไม่เพียงพอต่อการรองรับผู้ป่วย การกลับไปใช้ยาเสพติดซ้ำภายหลังการบำบัด เป็นต้น

๒) กระทรวงศึกษาธิการ ชี้แจงว่า ได้กำหนดแนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา ๕ มาตรการตามที่ได้ผู้ถูกร้องชี้แจงเบื้องต้น สำหรับเรื่องการตรวจหาสารเสพติดในปัสสาวะนักเรียนในสถานศึกษาอยู่ในมาตรการด้านการค้นหา เพื่อดูแลช่วยเหลือและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ทั้งนี้ ได้กำหนดแนวปฏิบัติสำหรับสถานศึกษาใช้เป็นกรอบการดำเนินงาน ดังนี้

๒.๑) การค้นหากลุ่มเป้าหมายนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด

(๑) ให้สถานศึกษาใช้ข้อมูลที่มีอยู่แล้วเป็นลำดับแรกสุด เช่น ข้อมูลจากระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ข้อมูลจากการสังเกตซักถาม และข้อมูลจากครูที่ปรึกษารวมถึงกลุ่มเพื่อน

(๒) ข้อมูลจากการประชุมหารือ ข้อมูลข่าวที่ปรากฏการแพร่ระบาดของยาเสพติด เช่น ข้อมูลจากการประชุมผู้ปกครอง การประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา การประชุมเครือข่ายโรงเรียน การประชุมโต๊ะข่าวจังหวัด ข่าวสารมวลชน เป็นต้น

๒.๒) การสุ่มตรวจสารเสพติดในปัสสาวะนักเรียนในสถานศึกษา

(๑) สถานศึกษาควรคัดกรองเฉพาะนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดในสถานศึกษา โดยการตรวจต้องได้รับความยินยอมจากบิดามารดา ผู้ปกครอง ซึ่งได้ลงนามในบันทึกข้อตกลงร่วมกับโรงเรียนไว้แล้ว และไม่ควรตรวจเหมารวมทั้งโรงเรียน โดยคัดกรองแยกประเภทนักเรียนให้รู้เป็นการภายใน ไม่ให้เผยแพร่ต่อสาธารณะ เพื่อคุ้มครองสิทธิเด็ก

(๒) ในกรณีสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในพื้นที่แพร่ระบาดของยาเสพติดที่ต้องแก้ไขปัญหายาอย่างเร่งด่วน หากมีความจำเป็นไม่ควรดำเนินการตรวจปัสสาวะโดยลำพัง ควรดำเนินการร่วมกับ

/ทีมสหวิชาชีพ...

แผนปฏิบัติการ แผนงาน และโครงการต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการป้องกันและปรามปรามยาเสพติดในพื้นที่อำเภอและรองรับแผนปฏิบัติการป้องกันและปรามปรามยาเสพติดของจังหวัด จัดชุดปฏิบัติการจัดระเบียบสังคม ตั้งจุดตรวจ จุดสกัด เพื่อค้นหาผู้เสพยาเสพติด นำเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาการขับเคลื่อนกระบวนการประชาคมสร้างความเข้มแข็งหมู่บ้านและชุมชนในพื้นที่

ทีมสหวิชาชีพ เช่น ฝ่ายสาธารณสุข ฝ่ายปกครอง ฝ่ายตำรวจ ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด จังหวัด (ศอ.ปส.จ.) ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดกรุงเทพมหานคร (ศอ.ปส.จ.กทม.) ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอำเภอ (ศป.ปส.อ.) สำนักงาน ป.ป.ส. เป็นต้น

(๓) หากพบนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ให้สถานศึกษาเชิญ บิดามารดา ผู้ปกครอง และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขร่วมกันคัดกรองและส่งต่อเข้ารับการบำบัดรักษาตาม แนวทางของกระทรวงสาธารณสุข ทั้งนี้ ให้เก็บรักษาข้อมูลเป็นความลับและรายงานผลการคัดกรอง ข้อมูลสภาพการใช้สารเสพติดในสถานศึกษา ผ่านระบบดูแลและติดตามการใช้สารเสพติดในสถานศึกษา (CATAS System) เพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคล

๒.๓) มาตรการรองรับในการดูแลช่วยเหลือรายบุคคล

(๑) สถานศึกษาต้องมีมาตรการรองรับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน กรณีที่พบว่านักเรียนใช้สารเสพติด เช่น การทำจิตสังคมในสถานศึกษา การให้คำปรึกษา การติดตาม การดูแลช่วยเหลือ การเยี่ยมบ้าน การส่งต่อเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา โดยต้องตกลงร่วมกัน ๓ ฝ่าย คือ โรงเรียน ผู้ปกครอง และสาธารณสุข และต้องให้อาสาสมัครได้เรียนตามปกติ หรือพิจารณาให้เรียน ตามระบบที่เหมาะสม

(๒) สถานศึกษาควรทำความเข้าใจและข้อตกลงร่วมกับผู้ปกครอง แต่แรกในการปฐมนิเทศหรือในการประชุมผู้ปกครองว่า ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องมีการตรวจปัสสาวะ ในโรงเรียน สถานศึกษาจะต้องสร้างความเชื่อมั่นและแสดงออกถึงความห่วงใยให้ผู้ปกครองมั่นใจว่าจะไม่เกิด ผลกระทบต่อเด็ก เนื่องจากสถานศึกษาได้มีมาตรการรองรับที่เหมาะสมและการดำเนินการทุกขั้นตอน ทำโดยทีมสหวิชาชีพ

๓) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (สำนักงาน ป.ป.ส.) ให้ข้อมูลว่า

๓.๑) เมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๖๕ คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบนโยบาย และแผนระดับชาติว่าด้วยการป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหายาเสพติด (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐) ตามที่สำนักงาน ป.ป.ส. เสนอ เพื่อกำหนดทิศทางการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหายาเสพติดทั้งระบบ และมุ่งเน้นการลดระดับความรุนแรงของปัญหายาเสพติดและผลกระทบจากอาชญากรรมยาเสพติด ต่อสังคมในทุกระดับ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการบูรณาการนโยบายและแผนทุกภาคส่วนไปสู่การแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๖ ส่งผลให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจให้สอดคล้องกับนโยบายและแผน ระดับชาติดังกล่าว

๓.๒) กรณีการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน ในสถานศึกษา สำนักงาน ป.ป.ส. ในฐานะหน่วยงานกลางในการกำหนดนโยบายและประสานการปฏิบัติ ด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของประเทศ ได้ร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการจัดทำระบบการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดในเด็กและเยาวชนในสถานศึกษา ผ่านหลักสูตรการเรียนการสอนในสถานศึกษา ทุกระดับ โดยพัฒนาหลักสูตรสื่อการสอน เทคนิคการสอน ทักษะครูผู้สอน กระบวนการจัดการเรียนการสอน ที่เหมาะกับเด็กและเยาวชน เสริมสร้างทักษะทางสมองในการบริหารจัดการชีวิตและทักษะชีวิต เพื่อป้องกันการ เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดในทุกกรณี รวมถึงการเสริมสร้างความรู้เท่าทันยาเสพติดในเด็กและเยาวชน ทุกช่วงวัย ด้วยสื่อชุดความรู้ที่เหมาะสม โดยพัฒนาชุดความรู้ รูปแบบสื่อ ช่องทางการสื่อสาร ตลอดจน กิจกรรมต่าง ๆ ที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ รู้เท่าทัน ผลกระทบและไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยมุ่งเน้นด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับ ยาเสพติด ให้สามารถศึกษาต่อได้โดยไม่หลุดจากระบบการศึกษา

๓.๓) กรณีตามเรื่องร้องเรียนเห็นว่า เป็นความตั้งใจของสถานศึกษา ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนในสถานศึกษา ซึ่งมีแนวโน้มทวีความรุนแรงขึ้น อย่างต่อเนื่อง ดังเห็นได้จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติด ไตรมาสที่ ๑ ปีงบประมาณ ๒๕๖๗^๒ พบว่า ยาเสพติดที่แพร่ระบาดมากที่สุด คือ ยาบ้า มีผู้บำบัดที่อยู่ในระบบข้อมูลการบำบัดรักษาและฟื้นฟู ผู้ติดยาเสพติดของประเทศไทย (บสด.) ๑๓,๔๕๔ คน หากพิจารณาเฉพาะผู้บำบัดรายใหม่พบว่า กลุ่มที่ เข้ามาบำบัดมากที่สุด คือ กลุ่มเด็กและเยาวชนอายุ ๑๕ - ๑๙ ปี ซึ่งมีจำนวนเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา สำหรับกระท่อมและกัญชาแม้ไม่ได้อยู่ในบัญชียาเสพติด แต่มีผู้ใช้และผู้เสพเข้าบำบัดรักษาในระบบ บสด. อย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยมีผู้เข้าบำบัดรักษากัญชา ๑,๑๖๑ คน กระท่อม ๔๗๒ คน ซึ่งส่วนใหญ่ เป็นรายใหม่และเป็นเด็กและเยาวชน ซึ่งสอดคล้องกับ ข้อมูลจากรายงานระบบดูแลและติดตามการใช้ สารเสพติดในสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการที่ระบุว่า มีเด็กและเยาวชนในสถานศึกษาใช้กัญชาเพิ่มขึ้น จากปีที่ผ่านมา

๓.๔) นอกจากนี้มีข่าวเกี่ยวกับผลกระทบจากการใช้ยาเสพติดในไตรมาสที่ ๑ รวม ๑๖๒ ข่าว โดยผู้ก่อเหตุมีพฤติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์มากที่สุด ๗๕ ข่าว ส่วนใหญ่เป็นการทำลายทรัพย์สิน ลัก ชิง ปล้น และวางเพลิง รองลงมาคือ พฤติกรรมเกี่ยวกับร่างกาย ๗๑ ข่าว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการทำร้าย ผู้อื่น ๖๖ ข่าว และทำร้ายตัวเอง ๔ ข่าว

๓.๕) ที่ผ่านมา สำนักงาน ป.ป.ส. ได้จัดทำรายงานผลการดำเนินงานป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดเสนอต่อคณะกรรมการ ป.ป.ส. และคณะรัฐมนตรี เพื่อทราบผลการดำเนินงาน

/ในลักษณะ...

^๒ จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติด ไตรมาส ๑ ปีงบประมาณ ๒๕๖๗ (ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๖๖) ของส่วนพัฒนาสารสนเทศด้านลดอุปสงค์ สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส.

ในลักษณะภาพรวมของประเทศ แต่ยังไม่เคยนำเสนอข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

๔) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภาค ๖ (สำนักงาน ป.ป.ส. ภาค ๖) ให้ข้อมูลว่า

๔.๑) จังหวัดเพชรบูรณ์เป็นพื้นที่สีแดง มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดรุนแรงต่อเนื่องมาหลายปี มีสถิติการจับกุมผู้เสพยาเสพติดประมาณเดือนละ ๒๐๐ - ๓๐๐ คน และมีผู้ป่วยจิตเวชมากที่สุด ๙ จังหวัดที่อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของ สำนักงาน ป.ป.ส. ภาค ๖

๔.๒) สำหรับอำเภอวิเชียรบุรี เป็นพื้นที่ที่มีเขตติดต่อกับจังหวัดลพบุรี นครสวรรค์ และชัยภูมิ ซึ่งจากข้อมูลทางการข่าวและข้อมูลการจับกุมสอบสวนดำเนินคดีพบว่า เป็นเส้นทางที่ใช้ลำเลียงยาเสพติดเข้ามาจาก สปป. ลาว ผ่านเข้ามายังจังหวัดหนองคาย ชัยภูมิ ขอนแก่น ผ่านอำเภอเมืองเพชรบูรณ์ลงไปยังอำเภอวิเชียรบุรีและเข้าสู่ภาคกลาง จึงเป็นเหตุผลและความจำเป็นที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ต้องยกระดับมาตรการ โดยใช้มาตรการเชิงรุกในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่

๒.๒.๔ ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

๑) [REDACTED] ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง ให้ความเห็นว่า

๑.๑) กรณีการตรวจหาสารเสพติดในปัสสาวะเกี่ยวข้องกับหลายมิติ เช่น สิทธิมนุษยชนและสิทธิของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ สิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล หากพิจารณาโดยมุ่งเน้นที่มิติสิทธิมนุษยชนและสิทธิของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีแนวทางการพิจารณาขึ้นอยู่กับการชั่งน้ำหนักระหว่างความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยสาธารณะกับสิทธิมนุษยชน ความจำเป็นและได้สัดส่วน ความยินยอมโดยอิสระ ทางเลือกอื่นที่จำกัดสิทธิน้อยกว่า และมีกฎหมายให้อำนาจหรือไม่ โดยเปรียบเทียบความได้สัดส่วนของประโยชน์ที่จะได้รับการตรวจหาสารเสพติดกับผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนของผู้รับการตรวจ

๑.๒) แนวทางตรวจเฉพาะนักเรียนที่มีเหตุต้องสงสัย จะทำให้ลดความเสี่ยงต่อการกระทบสิทธิในชีวิตร่างกายและสิทธิในส่วนตัว แต่มีความเสี่ยงต่อการมีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติ ทั้งนี้ต้องพิจารณาลักษณะของมาตรการว่าเชื่อมโยงกับเหตุแห่งการเลือกปฏิบัติตามที่ปรากฏในอนุสัญญาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและรัฐธรรมนูญหรือไม่ อย่างไรก็ตาม การตรวจแบบเจาะจงที่ไม่ปรากฏว่ามีลักษณะหรือสภาพที่แสดงถึงการตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุแห่งการเลือกปฏิบัติ หรือมีเหตุผลเชิงประจักษ์ที่แสดงความจำเป็นในการเลือกตรวจบุคคลดังกล่าวย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่เป็นธรรม

๑.๓) แนวทางการตรวจแบบคลุมโดยไม่มีเหตุเจาะจง โดยหลักแล้ว เป็นการลดความเสี่ยงต่อการเป็นมาตรการที่เลือกปฏิบัติ แต่มีความเสี่ยงที่จะกระทบต่อสิทธิอื่น ๆ เช่น สิทธิในชีวิตและร่างกาย สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว

๒) [REDACTED] ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสิทธิของกลุ่มเปราะบาง
เด็ก สตรี ผู้พิการ ผู้สูงอายุและการเลือกปฏิบัติ ให้ความเห็นว่า

๒.๑) กรณีตามคำร้องมีประเด็นต้องพิจารณาเป็นลำดับแรกว่า หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องจัดกิจกรรมตรวจหาสารเสพติดในปัสสาวะนักเรียนโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายใด เนื่องจากหน่วยงานของรัฐจะกระทำการใด ๆ ได้ ก็ต่อเมื่อมีกฎหมายให้อำนาจในการกระทำการนั้น หากไม่มีกฎหมายกำหนดให้อำนาจไว้ย่อมไม่อาจกระทำการนอกเหนือจากที่กฎหมายกำหนดได้

๒.๒) ลำดับถัดไปจะต้องพิจารณาว่า การดำเนินการดังกล่าวมีเหตุผล และความจำเป็น มีวัตถุประสงค์และรูปแบบวิธีการอย่างไร รวมถึงมีการกำหนดขอบเขตของมาตรการไว้เหมาะสมกับสถานการณ์หรือไม่ อย่างไร ทั้งนี้สาระสำคัญอยู่ที่ความยินยอมโดยอิสระของผู้รับการตรวจหาสารเสพติด ซึ่งความยินยอมเช่นนี้นั้นต้องเกิดขึ้น โดยปราศจากการถูกข่มขู่ บังคับ หลอกลวง หรือสำคัญผิด และต้องสามารถเพิกถอนความยินยอมได้ทุกเมื่อ

๒.๓) ลำดับต่อมาต้องพิจารณาเปรียบเทียบความได้สัดส่วนระหว่าง ประโยชน์สาธารณะที่จะได้รับจากการตรวจหาสารเสพติดกับผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งจะต้องอธิบายให้ได้ว่า ยาเสพติดมีผลกระทบต่อบุคคล ชุมชน และสาธารณะอย่างไรบ้าง รัฐมีเหตุผล ความจำเป็นอย่างไรในการเข้าไปแทรกแซงสิทธิและเสรีภาพของบุคคล เช่น เพื่อปกป้องคุ้มครองประโยชน์ สูงสุดของเด็ก คุ้มครองความปลอดภัยสาธารณะ คุ้มครองสิทธิในสุขภาพของบุคคล โดยที่อาจนำมิติ ด้านสิทธิชุมชนมาประกอบการพิจารณาด้วย เช่น สิทธิของชุมชนในการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาการ แพร่ระบาดของยาเสพติด ทั้งนี้แม้จะเป็นเรื่องความยินยอมแต่รัฐจะเข้าไปแทรกแซงสิทธิและเสรีภาพของบุคคล จนกระทบต่อสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นไม่ได้ อีกทั้งจะต้องมีการกำหนดมาตรการในการคุ้มครอง ข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ๒๕๖๒ อย่างเคร่งครัดด้วย

๒.๔) โดยที่การตรวจหาสารเสพติดในปัสสาวะถือเป็นมาตรการด้านการป้องกัน และป้องปรามที่สามารถใช้ได้เฉพาะกรณีเท่านั้น และจะต้องกำหนดมาตรการรอง แผนการดำเนินงาน และกำหนดเป้าหมายไว้อย่างชัดเจน เช่น ลดระดับความรุนแรงของสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติด ในพื้นที่จากพื้นที่สีแดงเป็นพื้นที่สีส้ม นอกจากนี้จะต้องมีกระบวนการติดตามผลและรายงานผลการดำเนินงาน ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคไปยังหน่วยงานต้นสังกัด และควรมีกระบวนการถอดบทเรียนร่วมกับหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดแผนการดำเนินงานในครั้งถัดไปให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาและสถานการณ์ในพื้นที่ โดยต้องคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนเป็นสำคัญ ทั้งนี้หากสถานการณ์ในพื้นที่คลี่คลายการแพร่ระบาดของยาเสพติด ลดลง จะต้องพิจารณาปรับลดมาตรการให้เหมาะสมกับสถานการณ์ด้วย

๒.๒.๕ การแสวงหาข้อเท็จจริงของพนักงานเจ้าหน้าที่

พนักงานเจ้าหน้าที่ได้สอบถามข้อเท็จจริงและความเห็นจากนักเรียนของผู้ถูกร้องรวม ๑๐ คน เป็นนักเรียนชาย ๕ คน นักเรียนหญิง ๕ คน เกี่ยวกับเหตุการณ์ตามเรื่องข้างต้นได้ความว่าผู้ถูกร้องได้แจ้งวัตถุประสงค์ของกิจกรรมให้นักเรียนและผู้ปกครองทราบล่วงหน้า และได้ขอความยินยอมจากนักเรียนและผู้ปกครองก่อนดำเนินกิจกรรม โดยนักเรียนทั้ง ๑๐ คน มีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่าเป็นกิจกรรมที่ดีที่สามารถช่วยป้องกันไม่ให้นักเรียนเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดและช่วยคัดกรองเพื่อนนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้เข้าสู่กระบวนการบำบัดฟื้นฟู โดยไม่ทำให้รู้สึกว่าคุณเลือกปฏิบัติหรือถูกตีตรา เนื่องจากการตรวจคัดกรองทุกคนในโรงเรียนและทำให้โรงเรียนมีภาพลักษณ์ที่ดีว่าไม่มีการยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด สำหรับนักเรียนที่ไม่ได้ตรวจหาสารเสพติดยังสามารถเข้าศึกษาได้ตามปกติ และปัจจุบันผู้ถูกร้องไม่ได้ดำเนินการในลักษณะดังกล่าวอีก

๓. ความเห็นคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรณีตามคำร้องมีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่า การตรวจหาสารเสพติดในปัสสาวะนักเรียนของผู้ถูกร้องในลักษณะเหมารวม เป็นการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือไม่ อย่างไร โดยมีข้อพิจารณา ดังนี้

๓.๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๔^๓ บัญญัติรับรองและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลไว้อย่างเสมอกัน อีกทั้งมาตรา ๒๖^๔ บัญญัติว่า การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระ หรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ และมาตรา ๒๘^๕ บัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

/ของบุคคล...

^๓ มาตรา ๔ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครอง
ปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน

^๔ มาตรา ๒๖ การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าว ต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุมเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย

กฎหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง

^๕ มาตรา ๒๘ บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

การจับและการคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำการกระทำใดอันกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิตหรือร่างกายจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ

ของบุคคล โดยการกระทำใดอันกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิตหรือร่างกายจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งสอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ ๙^๖ ที่ได้บัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพในชีวิตและความปลอดภัยของบุคคลไว้ ประกอบกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ ๓ วรรคหนึ่ง^๗ กำหนดว่า ในการกระทำทั้งปวงที่เกี่ยวกับเด็ก ผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นลำดับแรก และข้อ ๑๙ วรรคหนึ่ง^๘ กำหนดให้รัฐภาคีดำเนินมาตรการที่เหมาะสมทั้งปวง ทั้งด้านนิติบัญญัติ บริหาร สังคมและการศึกษาในอันที่จะคุ้มครองเด็กจากรูปแบบทั้งปวงของความรุนแรงทั้งทางร่างกายและจิต รวมถึงการปฏิบัติที่ผิดหรือการแสวงหาประโยชน์

๓.๒ ข้อเท็จจริงจากการตรวจสอบสรุปได้ว่า พื้นที่อำเภอวิเชียรบุรีเป็นพื้นที่สีแดงที่มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดรุนแรงตามบัญชีของสำนักงาน ป.ป.ส. และมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญต่อประเทศชาติ ผู้ถูกร้องกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ประกอบด้วย สถานีตำรวจภูธรวิเชียรบุรี อำเภอวิเชียรบุรีและโรงพยาบาลวิเชียรบุรี จึงร่วมกันจัดกิจกรรมตรวจหาสารเสพติดในปัสสาวะนักเรียน ดำเนินการภายใต้กลไกศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอำเภอ (ศป.ปส.อ.) ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามคำสั่งศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติที่ ๒/๒๕๖๕ ลงวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๖๕ โดยกิจกรรมดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกัน เฝ้าระวัง และแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษาและชุมชน เพื่อลดผลกระทบและความเดือดร้อนที่เกิดจากปัญหาเสพติด รวมถึงปกป้องคุ้มครองประโยชน์สูงสุดของเด็ก ดำเนินการภายใต้หลักความยินยอมโดยสมัครใจ มีการทำความเข้าใจและจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกับนักเรียนและผู้ปกครองทราบล่วงหน้าในวันปฐมนิเทศและวันรับมอบตัวก่อนเปิดภาคการศึกษา กิจกรรมดังกล่าวมีหนังสือลงลายมือชื่อระหว่างผู้ปกครอง นักเรียน และผู้ถูกร้อง ดำเนินการในลักษณะการตรวจ

/สุภาพ...

^๖ ข้อ ๙ บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของร่างกาย บุคคลจะถูกจับกุมหรือควบคุมโดยอำเภอใจมิได้ บุคคลจะถูกทรมานหรือลงโทษอย่างโหดร้ายโดยเหตุและโดยเป็นไปตามกระบวนการที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

ฯลฯ

ฯลฯ

^๗ ข้อ ๓

๑. ในการกระทำทั้งปวงที่เกี่ยวกับเด็ก ไม่ว่าจะกระทำ โดยสถาบันสังคมสงเคราะห์ของรัฐหรือเอกชน ศาลยุติธรรม หน่วยงานฝ่ายบริหาร หรือองค์กรนิติบัญญัติผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นลำดับแรก

ฯลฯ

ฯลฯ

^๘ ข้อ ๑๙

๑. รัฐภาคีจะดำเนินมาตรการที่เหมาะสมทั้งปวง ด้านนิติบัญญัติ บริหาร สังคม และการศึกษา ในอันที่จะคุ้มครองเด็กจากรูปแบบทั้งปวงของความรุนแรงทั้งทางร่างกายและจิต การทำร้ายหรือการกระทำอันมิชอบ การทอดทิ้ง หรือการปฏิบัติโดยประมาท การปฏิบัติที่ผิดหรือการแสวงหาประโยชน์ รวมถึงการกระทำอันมิชอบทางเพศขณะอยู่ในความดูแลของบิดามารดา ผู้ปกครองตามกฎหมาย หรือบุคคลอื่นใดซึ่งเด็กนั้นอยู่ในความดูแล

ฯลฯ

ฯลฯ

สุขภาพ โดยบุคลากรทางการแพทย์ภายใต้มาตรฐานการประกอบวิชาชีพ สำหรับข้อมูลที่ได้จากการตรวจ จะถูกจัดเก็บและรายงานผลเป็นความลับ ทั้งนี้ไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่า ผู้ถูกร้องปฏิเสธไม่รับนักเรียนที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวเข้าศึกษา หรือห้ามมิให้นักเรียนที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมเข้าเรียนในชั้นเรียน

โดยที่การตรวจหาสารเสพติดในลักษณะภาพรวมทั้งโรงเรียน เป็นไปตามมติที่ประชุม ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอำเภอที่เห็นว่า เป็นวิธีการที่ดีที่สุดและไม่มีวิธีการอื่น ที่จะสามารถป้องกันและป้องปรามไม่ให้นักเรียนเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดได้อีก ทั้งยังเป็นวิธีการที่จะ ช่วยให้ผู้ถูกร้องสามารถค้นหานักเรียนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดและนำเข้าสู่กระบวนการดูแลช่วยเหลือ ได้อย่างทันทั่วทั้ง ตามนโยบายของศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและกระทรวงศึกษาธิการ โดยไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นการเลือกปฏิบัติหรือเป็นการตีตรา และไม่เป็นการสร้างความรู้สึก ในทางลบต่อเด็ก ประกอบกับที่ผ่านมาผู้ถูกร้องได้ปฏิบัติตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ให้ตรวจคัดกรองเฉพาะนักเรียนกลุ่มเสี่ยง แต่ได้รับเสียงสะท้อนจากนักเรียนและผู้ปกครองว่า การดำเนินการในลักษณะดังกล่าวเป็นการเลือกปฏิบัติและการตีตราต่อนักเรียน

๓.๓ พิจารณาแล้วเห็นว่า การดำเนินการตามเรื่องข้างต้นเป็นไปตามหน้าที่และอำนาจ ของศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอำเภอ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองประโยชน์ สาธารณะ และปกป้องคุ้มครองประโยชน์สูงสุดของเด็ก โดยมุ่งคุ้มครองสุขภาพและความปลอดภัยของ นักเรียน รวมถึงลดปัจจัยเสี่ยงในการเข้าสู่วงจรยาเสพติด เนื่องจากพื้นที่อำเภอวิเชียรบุรีเป็นพื้นที่ ที่มีปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดรุนแรง ซึ่งปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาสังคมที่ส่งผลกระทบต่อ ตัวผู้ใช้สารเสพติด สังคม และชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญ ต่อประเทศชาติ โดยผลกระทบของการใช้สารเสพติดต่อตัวต่อเด็กและเยาวชนจะทำลายร่างกายและระบบต่าง ๆ เช่น ประสาทหลอน ความจำเสื่อม อารมณ์แปรปรวน หงุดหงิดง่าย ก้าวร้าว ขาดการใช้เหตุผล ฯลฯ ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงพฤติการณ์แห่งกรณี เหตุผลและความจำเป็น รวมถึงประโยชน์สาธารณะ ที่จะได้รับ ประกอบกับ จากการตรวจสอบที่ปรากฏข้อเท็จจริงว่า ได้ขอความยินยอมด้วยความสมัครใจจากผู้ปกครองและนักเรียน ผู้รับการตรวจหาสารเสพติด ซึ่งเป็นบุคคลที่มีสิทธิให้ความยินยอมและเป็นผู้ทรงสิทธิในชีวิตและร่างกาย โดยที่การแสดงคามยินยอมเช่นนั้นเกิดขึ้นหลังจากได้รับการบอกกล่าวข้อมูลอย่างเพียงพอ ปราศจาก การข่มขู่ บังคับ หลอกลวง หรือสำคัญผิด อีกทั้งยังเป็นการเคารพสิทธิของชุมชนในการมีส่วนร่วมแก้ไข ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในพื้นที่ แม้ว่าการดำเนินการของผู้ถูกร้องจะมีลักษณะเป็นการกระทำ ที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอยู่บ้าง แต่เมื่อได้กระทำไปโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองประโยชน์

/สาธารณะ...

^๙ จากผลกระทบของการใช้สารเสพติดในวัยรุ่น, โดยคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล, สืบค้นจาก https://www.si.mahidol.ac.th/Th/division/nursing/NDivision/N_OBS/admin/knownledges_files/43_65_1.pdf, เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

สาธารณะและคุ้มครองสิทธิเด็ก โดยสอดคล้องกับหลักความจำเป็นและได้สัดส่วน ไม่เป็นการเพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และไม่กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ในขั้นนี้จึงยังไม่อาจรับฟังได้ว่า มีการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการใช้มาตรการตรวจสอบหาสารเสพติดในลักษณะที่ปรากฏตามเรื่องข้างต้นถือเป็นมาตรการด้านการป้องปรามที่สามารถใช้ได้โดยเฉพาะกรณีเท่านั้น ไม่เหมาะสมสำหรับใช้เป็นมาตรการทั่วไป เนื่องจากมีลักษณะสุ่มเสี่ยงที่จะกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลจนเกินสมควรแก่เหตุ ดังนั้น เพื่อเป็นการป้องกันการเกิดเหตุการณ์ในลักษณะเดียวกันต่อไปในอนาคต จึงเห็นควรเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อผู้ถูกร้อง ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอำเภอวิเชียรบุรี สำนักงาน ป.ป.ส. ภาค ๖ และสำนักงาน ป.ป.ส. เพื่อดำเนินการต่อไป

๔. มติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในคราวประชุมด้านการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ครั้งที่ ๑๔/๒๕๖๗ เมื่อวันที่ ๙ เมษายน ๒๕๖๗ จึงมีมติว่า การที่ผู้ถูกร้องตรวจสอบหาสารเสพติดในปัสสาวะนักเรียนในลักษณะเหมารวม ในขั้นนี้ยังไม่อาจรับฟังได้ว่า มีการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน แต่ให้เสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อผู้ถูกร้อง ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอำเภอวิเชียรบุรี สำนักงาน ป.ป.ส. ภาค ๖ และสำนักงาน ป.ป.ส. เพื่อดำเนินการต่อไป ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ (๓) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ (๓) ประกอบมาตรา ๔๒ ดังนี้

๔.๑ ให้ผู้ถูกร้องร่วมกับสถานีตำรวจภูธรวิเชียรบุรี อำเภอวิเชียรบุรี โรงพยาบาลวิเชียรบุรี ผู้แทนนักเรียนและผู้แทนผู้ปกครอง ถอดบทเรียนเกี่ยวกับการตรวจสอบหาสารเสพติดในปัสสาวะนักเรียน เพื่อใช้ประกอบการกำหนดแผนการดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในครั้งถัดไป ให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาและเป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชน

๔.๒ ให้ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอำเภอวิเชียรบุรีร่วมกับสำนักงาน ป.ป.ส. ภาค ๖ จัดทำรายงานภาพรวมสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดในพื้นที่อำเภอวิเชียรบุรี ตลอดจนปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อพิจารณากำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาในระดับนโยบาย ให้มีความเหมาะสมกับสภาพปัญหาในพื้นที่ต่อไป

๔.๓ ให้สำนักงาน ป.ป.ส. ศึกษารวบรวมข้อมูลสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในแต่ละพื้นที่แล้วจัดทำเป็นรายงานเสนอต่อคณะกรรมการ ป.ป.ส.

เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายและแผนระดับชาติ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด ให้มีความเหมาะสมกับสภาพปัญหาของแต่ละพื้นที่ต่อไป

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางสาวพรประไพ กาญจนรินทร์

นางปรีดา คงแป้น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุชาติ เศรษฐมาลินี

นางสาวศยามล ไกยูรวงศ์

นางสาวปติกาญจน์ ลิทธิเดช

นายวสันต์ ภัยหลีกลี้

นางสาวสุภัทรา นาคะผิว

ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

